

Granskning av ett ärende vid Södra åklagarkammaren i Stockholm där den enskilde inte har underrättats om preventiva tvångsmedel

1. Bakgrund

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) granskar fortlöpande de underrättelser som kommer in till nämnden om beslut att underlåta att underrätta enskilda om användningen av hemliga tvångsmedel.

Nämnden har tagit emot två underrättelser om beslut att underlåta att underrätta en enskild om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (hemlig övervakning) och hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (hemlig avlyssning) i ett tvångsmedelsärende enligt 1 a § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen). Ärendet har handlagts vid Södra åklagarkammaren i Stockholm. Nämnden har granskat ärendet i syfte att kontrollera om det handlagts i enlighet med lag eller annan författning.

Nämnden har tagit del av handlingarna i ärendet och ställt skriftliga frågor till berörd åklagare.

2. Rättsliga utgångspunkter

2.1. Tillstånd enligt preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning i de s.k. preventivlagsfallen

I preventivlagen regleras användningen av tvångsmedel i syfte att förhindra viss särskilt allvarlig brottslig verksamhet. Lagen innehåller inte några självständiga tvångsmedel, utan anger under vilka förutsättningar bl.a. hemliga tvångsmedel får användas utanför förundersökning. På motsvarande sätt framgår det av lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning i vilken utsträckning hemlig dataavläsning får användas för preventiva syften. I 7–8 b §§ lagen

om hemlig dataavläsning regleras de s.k. preventivlagsfallen och i 10–10 a §§ regleras de s.k. inhämtningslagsfallen.

Tillstånd till preventiva tvångsmedel får bl.a. beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 a § preventivlagen kommer att utövas inom en organisation eller grupp och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet. Vidare krävs det att åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som omfattas av bestämmelsen och att skälen uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som åtgärden riktas mot eller för något annat motstående intresse (1 a och 3 §§ preventivlagen samt 3 och 7 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

Frågor om tillstånd till preventiva tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren (6 § preventivlagen och 14 § lagen om hemlig dataavläsning). Vad som ska anges i ett tillstånd framgår av 8 § preventivlagen och 18 § lagen om hemlig dataavläsning.

2.2. Underrättelse till enskild

Den som har varit utsatt för preventiva tvångsmedel enligt 1 a § preventivlagen ska underrättas om åtgärden. Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtog i avslutades (16 § preventivlagen och 29 § lagen om hemlig dataavläsning).

Om det föreligger sekretess ska underrättelsen skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller. Om en underrättelse på grund av sekretess inte kunnat lämnas inom ett år från det att ärendet avslutades får underrättelsen underlåtas (18 § preventivlagen och 29 § lagen om hemlig dataavläsning). Åklagaren ska informera nämnden om beslut att underlåta att underrätta enskilda om användningen av preventiva tvångsmedel (förordningen [2007:1144] om fullgörande av underrättelseskyldighet enligt lagen [2007:979] om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott).

3. Nämndens iakttagelser och bedömning

3.1. Brister i utformningen av ansökan om hemlig dataavläsning

I ärendet har åklagaren ansökt om och beviljats tillstånd till hemlig övervakning, hemlig avlyssning och hemlig dataavläsning i syfte att förhindra brottslig verksamhet innefattande ett visst allvarligt brott som anges i 1 a § preventivlagen.

I ansökan om tillstånd till hemlig dataavläsning har åklagaren åberopat lagrum som avser hemlig dataavläsning dels i förundersökning, dels utanför förundersökning i de s.k. inhämtningslagsfallen.

Som svar på nämndens fråga angående åberopade lagrum har ansvarig åklagare uppgett att den felaktiga lagrumshänvisningen måste ha skett av förbiseende.

Som nämnden tidigare uttalat åligger det åklagaren att utforma ansökan så att den både uppfyller de formella kraven på vad ett tillstånd ska innehålla och ger korrekta förutsättningar för prövningen.¹ Enligt nämnden är det således en brist att åklagaren i ansökan åberopat fel lagrum.

3.2. Brister i den slutliga underrättelseprövningen

I ärendet har åklagaren, med fyra månaders mellanrum, fattat två beslut om att slutligt underlåta att underrätta den enskilde om användningen av hemlig avlyssning och hemlig övervakning. I det senare beslutet har det brott som innefattas i den brottsliga verksamheten som legat till grund för användningen av tvångsmedlen inte angetts och det har även särskilt angetts att beslutet inte avser hemlig dataavläsning. Såvitt framgår av underrättelserna till nämnden och övriga handlingar i ärendet har det inte gjorts någon slutlig underrättelseprövning gällande användningen av hemlig dataavläsning.

Som svar på nämndens frågor angående den ovan beskrivna underrättelsehanteringen har ansvarig åklagare uppgett i huvudsak att hon inte har något ytterligare att tillägga än vad som framgår av handlingarna.

Frågor har därför även ställts till åklagarkammarens ledning som uppgett sammanfattningsvis följande. Det framgår inte av handlingarna i ärendet varför två beslut har fattats om att slutligt underlåta att underrätta den enskilde om hemlig övervakning och hemlig avlyssning, men det tycks ha skett av förbiseende. Att det i det senare beslutet inte har angetts det brott som innefattas i den brottsliga verksamheten synes också ha skett av förbiseende. Någon slutlig underrättelseprövning gällande användningen av hemlig dataavläsning bedöms inte heller ha gjorts i det avslutade ärendet, men har med anledning av nämndens granskning påbörjats.

I ärenden som det nu aktuella där enskilda på grund av sekretess inte informeras om användningen av preventiva tvångsmedel föreligger en skyldig-

---

¹ Se t.ex. nämndens uttalande den 17 september 2025 "Uttalanden med anledning av ett omfattande ärendet enligt preventivlagen" (dnr 60-2025).

het för åklagaren att underrätta nämnden om sitt beslut. Nämnden förvaltar härigenom den enskildes intresse av att kontrollera om användningen av preventiva tvångsmedel har varit lagenlig. Om uppgifterna i ett beslut om att underlåta att underrätta en enskild är ofullständiga eller missvisande får nämnden inte rätt förutsättningar för att fullgöra denna uppgift. Mot bakgrund av detta vill nämnden understryka vikten av att den slutliga underrättelseprövningen hanteras på ett korrekt sätt och att uppgifterna i de beslut som skickas till nämnden är fullständiga.

4. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Simon Camitz Sarasalo

Expedition till:

Åklagarmyndigheten, Södra åklagarkammaren i Stockholm

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen